

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

KATHRYN WAGNER

Dansatoarea lui Degas

Traducere din engleză de
ADRIANA-CARMEN RACOVIȚĂ

HUMANITAS
fiction

Redactor: Andreea Răsuceanu
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Ioana Vilcu
DTP: Emilia Ionașcu, Carmen Petrescu

Tipărit R.A. Monitorul Oficial

KATHRYN WAGNER
DANCING FOR DEGAS
Copyright © 2010 by Kathryn Wagner
All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2013, pentru prezenta ediție românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
WAGNER, KATHRYN
Dansatoarea lui Degas / Kathryn Wagner; trad.:
Adriana-Carmen Racoviță. – București: Humanitas Fiction, 2013
ISBN 978-973-689-612-5
I. Racoviță, Adriana-Carmen (trad.)
821.111(73)-31=135.1

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0372 743 382 / 0723 684 194

„Suntem dispuși să acceptăm ideea că Opera a ajuns să fie astăzi sufletul acestui mare oraș? Să credem că, pe viitor, gloria noastră se va baza, mai presus de toate, pe dezvoltarea industriei de divertisment? Am ajuns, oare, să fim doar capitala eleganței și a plăcerilor?“

Editorial din *Le Temps*, 1867

Introducere

1872

Liniile pe care le schițează trezesc în mine mișcarea. Simt asta până în adâncul sufletului. Ridic piciorul mult, rămân în poză, și mi se năzare că-l văd, în public, desenându-mă, la fel ca pe vremuri. Stă, ca întotdeauna, cu mâna deasupra caietului de schițe, și, pe măsură ce trupul îmi e tot mai tensionat, îmi aduc aminte cum, odinioară, zvâcnetul mâinii lui, pe foaie, mă relaxa. E timpul să-mi las piciorul să coboare, dar, stail!, pare să zâmbească unui gând ascuns, încă nu e momentul. Creionul rămâne apăsător pe colțul de sus al hârtiei de desen, mă privește, e convins că-mi poate controla fiecare mișcare. O altă dansatoare traversează scena, rotindu-se amețitor. Știu că e rândul meu, îl privesc, în așteptare, însă el pare cu totul absent. Surprinzător totuși, creionul începe să se miște pe hârtie, și de-abia atunci simt că vârful piciorului poate atinge ușor scândura scenei, de-abia atunci am voie să mă lansez în grațioase *pirouettes*, cu brațele fluturând, doar în clipele acelea creionul se rotește în spirală pe pagină, așa că e timpul să fac un salt ca să mă eliberez din chingile foii de hârtie.

Ridic capul și iau ca punct de referință locul lui gol de la balcon. Încep o serie de *fouetté en tournant*. Chiar dacă rămân pe loc, de fapt evadez, pentru că mă învârt din ce în ce mai repede, iar el nu mai poate ține pasul. Fiecare notă muzicală pare că-mi este destinată doar mie. Ating acel punct unde imaginile și muzica se contopesc și, pentru o clipă, mi-aș dori să fiu în public, să pot urmări și eu absolut totul. Ce bine ar fi fost să fie și el aici, să vadă spectacolul! Luminile filtrează nuanțe de galben și alb pe voalul fustelor noastre trandafirii, și, firesc, culorile se amestecă, exuberante, așa încât nu le mai pot distinge clar contururile.

Orchestra e alcătuită doar din brațe care par a se mișca simultan, sus-jos, urmându-și propriul ritm. Atunci când privești cu atenție negrul smochingurilor, din sală, dar și bijuteriile femeilor care scânteiază discret, pereții auriți ai Operei strălucesc parcă și mai puternic. Am senzația că, în momentul în care am evadat din pagina desenată, am reușit să fac să danseze totul în jurul meu.

Pe măsură ce spectacolul *Coppélia* înaintează, intru tot mai mult în pielea personajului Swanilda, o simplă țărăncuță. Piruetele amețitoare mă transformă, iar în mintea mea, însuși maestrul de balet devine inventatorul diabolic din poveste, doctorul Coppélius, creatorul acelei păpuși dansatoare, de care se îndrăgostește logodnicul Swanildei.

Muzica se domolește și totuși simt cum mușchii mi se încordează cu fiecare mișcare, mă abandonez dansului, cu capul lăsat pe spate, cu brațele ridicate, și simt pe deplin transformarea. În timp ce mă ridic, în *relevé*, pe vârful piciorului, celălalt rămânând aproape pe verticală, am senzația că retrăiesc, prin Swanilda, propria mea călătorie prin viață, încercarea de a câștiga dragostea unui bărbat și de a deveni, în același timp, o altă ființă. Dar, din nefericire, în următoarea scenă e vorba despre trădare, iar eu fac un salt înalt, de parcă aș vrea să fug de toate adevărurile ascunse care m-au transformat în ceea ce sunt acum. Cu fiecare *ballon* mă avânt tot mai sus, pentru că vreau să uit și să las totul în urmă.

Spectacolul se apropie de marea reconciliere din final, Swanilda și iubitul ei se împacă, întreaga distribuție se adună pentru a participa la scena nunții din final, iar publicul e lăsat să înțeleagă că o femeie cu slăbiciuni e întotdeauna de preferat unei păpuși perfecte.

Cortina cade și ies din scenă, cu trupul și inima grele, nu pot decât să sper că povestea asta mi se va întâmpla cândva și mie. Îmi doresc asta din tot sufletul.

ACTUL I

SCENA 1

Ținutul de foc al Franței

1859

Niciodată n-am fost mai neliniștită ca acum. Nevoia de perfecțiune, absolut necesară, mi-am cultivat-o în toți anii de pregătire – așa cum corpul îmi era suficient de antrenat pentru o piruetă perfectă, la fel, mintea se supunea unui exercițiu permanent care-mi spunea că sunt mai bună decât toate celelalte fete, pe deplin îndreptățită să aspir la bogățiile nemăsurate pe care și le poate oferi soarta. Totuși, nu era nici un secret pentru nimeni că oricând îmi puteam pierde poziția. Succesul, pentru mine, nu era decât o iluzie – o ironie, de fapt; avusesem parte de o viață fără mari complicații. Acum însă se pare că le căutam cu lumânarea.

Așa se face că pe la vârsta de doisprezece ani, când toate fetele din jurul meu păreau să înflorească, eu arătam îngrozitor de banală. Ele erau lăudate pentru frumusețe și talent, iar eu pur și simplu dispăream în peisaj. Rareori se întâmpla să mi se facă un compliment pentru ochii mei verzi, de-a dreptul încântători, iar asta se întâmpla doar atunci când nu mai era nimeni altcineva prin preajmă sau nimic altceva care să le distragă atenția. Și, credeți-mă, pentru a-mi fi evaluate calitățile cu adevărat era nevoie de ceva mai multă atenție. Trebuiau să treacă cu vederea corpul meu slăbănog și stângaci, hainele care păreau că atrag, permanent, murdăria, părul castaniu lipsit de strălucire, pe care nici nu puteam să-l stăpânesc. Mă întrebam cum de celelalte fete nu păreau să dea prea mare atenție podoabei lor capilare. Nu mă mai săturam să le admir buclele ca mătasea porumbului care le cădeau pe umeri într-o mișcare plină de grație. În schimb, părul meu ondulat părea să trăiască din relația cu periile, pentru că, la fiecare pieptănat, devenea din ce în ce mai rebel. Mai tot timpul zbârlit,

nu reușeam deloc să-l țin în frâu, așa că preferam să-l ascund sub bonete pleoștite.

Părul era doar prima dintre problemele banalei mele existențe. Crescusem mai înaltă decât alte fete de vârsta mea, însă nu eram atât de deșirată încât să atrag atenția, ci doar atât cât să arăt des- tul de stângace. Și, credeți-mă, nu-mi plăcea deloc să mă întâl- nesc cu familia Neville atunci când mergeam la piață cu mama. Doamna despre care vorbesc născuse o droaie de copii – zece, ulti- ma dată când i-am numărat – și numai fete, iar numele lor înce- peau toate cu litera N – Nathalie, Nicole, Naomi și tot așa. Eram sigură că, dacă mai avea de gând să nască în continuare, curând avea să epuizeze întreaga listă de nume cu N.

Fetele Neville erau micuțe, atât de mici, încât lumea se aduna în jurul lor să le vadă mergând în urma mamei lor, ca un șir de rățuște cu căpșoarele acoperite de un puf alburiu, strălucitor în soare. Pentru mine era un adevărat calvar atunci când mama se oprea să o salute pe doamna Neville, pentru că fetițele mă în- conjurau pe dată, iar eu rămâneam prinsă în mijlocul lor, cu un cap mai înaltă... Ce să mai zic?, arătam exact ca un cățelandru mare și neîngrijit în mijlocul unor pisicuțe.

Stăteam mai mult pe lângă mama, pentru că singurul meu frate îl copia pe tata prin lipsa totală de interes pe care mi-o arăta, așa că nimeni nu dădea atenție gândurilor simple ale unei fete, și cred că de aceea nici nu mă pricepeam să vorbesc cu copiii de vârsta mea. Când se întâmpla ca trecătorii să se oprească și să li se adreseze acelor fetițe, alintându-le și numindu-le păpuși de porțelan, mă înroșeam brusc și nu-mi mai ridicam privirea din pământ. Îmi amintesc că odată am studiat-o pe doamna Neville în timp ce primea fericită complimente, când mai și ținea un be- beluș în brațe, și atunci am văzut cât de mult semăna corpul ei cu o piramidă, adică devenea din ce în ce mai lată, iar fundul îi atârna atât de jos, încât mai avea puțin și atingea pământul. Mă gândeam, încântată, că toate creaturile astea minuscule aveau să crească, fără să fie nicicum mai înalte decât mama lor. Nefiind înalte, sigur aveau să se dezvolte în lățime, devenind ele însele niște piramide umblătoare.

Normal că aveam mult prea mult bun-simț și, pe deasupra, eram și o ființă timidă, așa că nu-mi permiteam să spun astfel de

lucruri îngrozitoare cu voce tare, însă nu mă puteam abține să nu le gândesc. Asta mi se trăgea, cred, de la faptul că eram ignorată atât de mult, încât nu-mi rămânea altceva de făcut decât să-i observ pe cei din jur și să le găsec defecte, pentru a echilibra într-un fel complimentele care li se făceau. Dacă o fată primea laude pentru broderia desăvârșită la care lucra, în timp ce eu încercam cu greu să ascund imperfecțiunile din împletitura mea, ridicam din umeri și mă consolam la gândul că lucrul ei de mână era perfect datorită perechii de ochi holbați, de insectă, pe care-i avea și cu care probabil vedea, mult mărite, ochiurile fine.

Cu astfel de gânduri îmi începeam treburile de dimineață în fiecare zi, la mica noastră fermă, aflată la o aruncătură de băț de ulițele întortocheate ale cătunului Espelette, un sat la fel de îngrozitor de neînsemnat ca și mine, cunoscut doar pentru ardeii iuți care se cultivau aici. Localnicii îl numeau ținutul de foc al Franței, cu toate că, după părerea mea, nimic nu părea a fi în fierbere în acest loc. Și tatăl meu intrase în afacerea cu ardei, ca mai toți fermierii din regiune.

— Alexandrie, nu lăsa prea mult ouăle pe foc, amestecă-le, să se pătrundă bine, îmi întrerupe gândurile vocea stridentă a mamei, care taie felii groase de pâine pe care le unge cu unt. Pe tatăl și pe fratele tău îi așteaptă o zi grea și trebuie să mănânce bine la micul dejun.

Învârt furculița prin omletă, totuși mă opresc puțin pentru că-mi place cum crește în volum, apoi aștept să formeze o bășică mare pe care la sfârșit îmi place s-o înșep cu furculița, de dragul pocnetului sec pe care-l scoate.

— Alexandrie, ți-am mai spus că, dacă lași ouăle fără să le amesteci, ele se întăresc, îmi spune mama, exasperată. Ar cam trebui să știi lucrurile astea, adaugă ea, în timp ce îmi arată cum se face. Pot doar să mă rog ca într-o bună zi să fi o nevastă destoinică.

Pentru ea totul era cât se poate de simplu, și nu-mi doream decât să termine ea treaba în locul meu, brațele ei erau mari și puternice.

— Ce rost are? Ne pierdem timpul pregătind micul dejun, doar știi că tata și Denis vor da buzna înăuntru și vor înghiți

totul în câteva clipe. Hai să mâncăm noi, înaintea lor, ca să avem și noi parte de ouă. De cele mai multe ori nu ne mai rămâne decât o biată felie de pâine.

— Dacă am mânca noi întâi, ar putea să nu rămână destul pentru ei, spune mama cu o voce cântătoare care mă face să mă mir cum de poate părea atât de fericită când e vorba despre un lucru atât de nedrept.

De fapt, viața noastră se consuma în bucătărie. Imediat ce se termina o masă, trebuia să începem pregătirile pentru următoarea. Nu aveam nici o clipă de răgaz. În timpul liber dintre pregătirea meselor – aveam ce face, slavă Domnului! – atârnam șiruri de ardei proaspăt culeși, la uscat, pe veranda din fața și din spatele casei. Lucram repede, aruncând ardeii uscați într-un sac pentru a fi mai apoi măcinați într-o pulbere fină. Îmi petreceam fiecare după-amiază aplecată asupra acestor legume roșii, curioase, zdrobindu-le mărunț, transformându-le în boia, pentru a putea fi mai apoi vândute la piață. Trebuia să am mare grijă tot timpul, ca nu cumva să-mi ating fața. Odată am făcut greșeala de a mă freca pe obraji în timpul lucrului și, brusc, am simțit cum o flacără îmi țâșnește din ochi, iar durerea m-a chinuit ore întregi. Am fost sigură că orbisem.

Ori de câte ori credeam că mai găsesc un mic răgaz între pregătirea meselor, mama mă târa după ea prin toată casa, pentru că trebuia să facem paturile, să măturăm sau să ștergem praful. Tata și frate-meu murdăreau totul, iar noi dereticam în urma lor. La sfârșit de săptămână, ne trezeam în zori și curățam buruienile din grădină ca nu cumva să aibă de suferit legumele, mai găseam câte ceva de spălat și mai măturam încă o dată veranda și podelele. În fiecare duminică mergeam la piață să vindem ardei negustorilor, care, mai apoi, îi distribuiau în întreaga Franță, dar și pentru a cumpăra mâncare pentru toată săptămâna. Așteptam cu nerăbdare ziua de duminică, chiar dacă doar pentru micul răgaz în monotonia împotriva căreia mă înverșunam, înverșunare pe care, de altfel, o simțeam și împotriva mamei.

Dar cel mai mult îmi displăcea munca la grădină. Când răsărea soarele, stăteam deja ghemuite printre răsaduri, smulgând buruienile, iar pe mama o apucau istericalele când ciupeam din greșeală vreun fir de morcov sau sfeclă.

— Fii atentă ! Ăla ar fi putut fi cina ta! țipă ea.

— Dacă toate sunt la fel! îi răspund, și simt că picioarele mi-au înțepenit, când încerc să mă ridic pentru a-mi șterge noroiul de pe genunchi.

Mă uit la mâini, am murdărie pe sub unghii și știu foarte bine că, atunci când dispare, e timpul să mă întorc din nou în grădină. Îmi frec mâinile una de alta, disperată, și îmi desfac boneta pentru a-mi ridica puțin părul ud de pe ceafă.

— Pune-ți boneta la loc pe cap, îmi spune mama fără să se uite la mine.

— Dar e atât de cald, scâncesc. Cum oare de m-a văzut?

— Dacă nu porți boneta, te va prinde soarele și îți va pârli obraji, spune în timp ce brațele i se mișcă cu îndemănare printre bălării. Iar soarele o să-ți decoloreze părul de tot, cu toate că, pe timpul iernii, stând în casă, părul o să se închidă din nou... O să-l ai în două culori... Ce mai, ai să arăți ca naiba! Așa că îți zic, după ce te căsătorești, poți să-ți prăjești fața cât vrei și să-ți lași părul să se decoloreze după pofta inimii, dar până atunci trebuie să ai mare grijă de tine.

Mama era obsedată să arăt bine doar de dragul atragerii unui soț serios. Mă uitam la ea, cercetându-i trupul consumat, de la pielea arsă de soare, până la părul uscat și dinții îngălbeniți, de care uitase să se mai îngrijească de ani întregi. Nu-i mai păsa cum arată. Nutrea speranța că eu și fratele meu îi vom corecta greșelile de tinerețe. Nu era nici un secret că își dorise să trăiască cu totul altfel. Era o femeie educată, știa să scrie și să citească, ceea ce bunicii mei, odihnească-se în pace!, consideraseră a fi foarte important. Filozofia lor era să-i asigure unicei lor fiice libertatea de a lua hotărâri pe cont propriu, cu credința că asta i-ar garanta fericirea. Viața a contrazis-o însă, așa că și-a jurat să nu ne crească și pe noi la fel.

În copilărie, mamei i se făcea tot timpul pe plac, așa că ajunsese să creadă că lumea i se va supune necondiționat. Nu se gândise niciodată că va ajunge să curețe buruieni, sub soarele de foc, în spatele unei căsuțe cu acoperiș spart, prin care pătrundea apa ploilor nesfârșite. Și mai era și tata, care o zăpăcea cu ideile lui grandioase. Crezuse în viitorul lor, credea că vor fi proprietari de ferme, supraveghind muncitorii angajați, în nici un caz nu se

gândeau că vor ajunge să lucreze pământul cu propriile lor mâini. Doar după câțiva ani de căsnicie și după nașterea celor doi copii, a înțeles în sfârșit că ideile tatălui meu erau grozave, dar departe de a fi realizabile. Cheltuiau mai mult decât își permiteau, cu gândul că, în câțiva ani, când măcar una dintre aceste idei avea să devină realitate, să poată plăti multele datorii pe care le făcuseră. Nici măcar negustorii nu le mai dădeau nimic pe credit, pentru că de-acum știau cu toții că tata nu va reuși niciodată să-și vadă puse în practică ideile de a face bani.

Știu că trebuia să fac așa cum spunea *maman*, adică să aștept cu nerăbdare să cresc și să mă mărit cu un fermier înstărit, dar nu asta îmi doream. Nu voiam să-mi petrec restul zilelor îngrijindu-i pe tata și pe fratele meu, ca, după aceea, să fac același lucru pentru soțul și copiii mei. Voiam altceva, mai important decât să fac curățenie... Da, de exemplu, îmi doream să ajung să am propria mea bucătăreasă. Îmi părea rău pentru mama, care își irosea viața smulgând buruieni toată ziua. Cu soarele aprig deasupra capetelor noastre, am înțeles că eu și mama nu aveam nimic în comun. Eu refuzam cu tărie să am o viață ca a ei.

Cuprins

Introducere	7
-------------------	---

ACTUL I

Scena 1	Ținutul de foc al Franței	11
Scena 2	La piață	17
Scena 3	Școala de dans a doamnei Channing	25
Scena 4	Născută pentru glorie	32
Scena 5	Audiția.	50
Scena 6	<i>Petits rats</i>	67
Scena 7	Debutul	72

ACTUL II

Scena 8	Dezvăluirea	91
Scena 9	Un analist crud și subtil.	103
Scena 10	O dansatoare-model.	109
Scena 11	Camera Verde	120
Scena 12	Știința ca artă.	125
Scena 13	Un oaspete de onoare	136
Scena 14	Intrusul	149
Scena 15	O companie privilegiată.	156
Scena 16	Salonul anual.	168
Scena 17	O problemă de comoditate	175
Scena 18	Salonul realiștilor.	181
Scena 19	Cea mai înaltă onoare	194

ANTRACT

Corespondență în timp de război	207
Un nou început	217
Reîntoarcerea	220
Război civil	230

ACTUL III

Scena 20 Chiar și visele pot deveni poveri	237
Scena 21 Un viitor asigurat	245
Scena 22 O operă de artă	254
Scena 23 În baie	259
Scena 24 Amantă la Paris	264
Scena 25 Teren nesigur	277
Scena 26 Nu lăsa nimic la voia întâmplării	284

ACTUL IV

Scena 27 Limpeziri	291
Scena 28 În centrul atenției	298
Scena 29 Noua stea	305
Scena 30 <i>Joyeux anniversaire</i>	310
Scena 31 În întuneric	314